

► Josef von Sonnenfels: Základy policejní, obchodní a finanční vědy / Grundsätze der Polizey-, Handlungs- und Finanzwissenschaft

Úvod

1. Když se sejde větší množství lidí za společným cílem, k němuž napnou své síly, vzniká společnost. Je naší (lidské) vůli vlastní nevyžadovat, co náš rozum nepovažuje za dobré, cílem tedy bývá to, co společnost nahlédne jako dobré.

2. Také stát je druhem společnosti složené z občanů, kteří se seskupují a společnými silami chtějí dosáhnout, co je pro ně nejlepší, [...] a síla společnosti se skládá ze síly všech jejích členů.

7. Prvním zřízením států po přechodu z neuspořádaného množství lidí ke společnosti je nejjednodušší demokracie. Ale člověk může vidět celkem snadno její potíže, které jsou běžné ve velkých demokratických společnostech, kde nemohou být pro množství lidí pořádány žádné veřejné porady všech nad státními záležitostmi. Dále zde vzniká zdržení, než se všichni sejdou nebo než se seberou hlasy, což platí nejen u početných společnostech, ale také u rozlehlých států, kde jsou velké vzdálenosti mezi místy. Základem všech společností je rozdílnost a nerovnost (zejména v majetku), což demokracie nezohledňuje, protože v ní nemají větší váhu hlasy ani moudřejších, ani bohatších, jejichž význam je stejný jako nezkušených a chudých. [...]

Část první: Policie

29–31: Policejní věda obsahuje zásady, jak zajistit vnitřní bezpečnost státu. [...] Důvodem je snaha přinést co největší pohodlí občanům, učinit jejich bytí příjemnější, a tak i takové věci jako procházky, divadlo nebo okrasa měst patří mezi předměty policie.

96. Vedle náboženství mají rozhodující vliv na výchovu a pěstování dobrých mravů rodiče, kteří mají vložit do svého dítěte základy, aby se mohlo stát v budoucnu dobrým občanem. Kvůli obecnému blahobytu však není možné výchovu zcela ponechat jen soukromé sféře, ale tato musí probíhat podle všeobecného státního plánu. Je nesmírně důležité, aby se učenci pokusili se zřetelem k odlišnostem sestavit takové plány, podle nichž by rodiče mohli své děti vychovávat.

98. Ale u dětí, které nemají rodiče ani poručníky, přátele nebo majetek, popř. o které se rodiče nemohou postarat nebo k nimž se nikdo nehlásí, musí stát zastoupit místo otce a zajistit jim patřičnou výchovu v akademiích, sirotčincích a nalezincích.

122. Moudrost zákonodárce musí nalézt prostředek, jakým způsobem nejlépe odstranit zahálku. Všeobecné zásady jsou: pokud je dobré vedení obyvatelstva, pak má toto dostatek obživy; každé užitečné povolání je třeba mít za čestné a naopak to, které neprospívá společnosti, za nečestné. Tyto zásady musí být vštěpovány mladým lidem během jejich výchovy. Du-

chovním náleží poučovat lid a musí za toto užitečné dílo brát plat a nikoli almužny, které mají zůstat jen projevem soucitu, nevyžadují od obdarovaného žádnou práci a ten je náchylnější k neřesti. Zvláště pak je třeba odstranit žebrání. Dohled má mít stát nad každým a má odstranit vše neužitečné, zejména zahálku, [...] a zřizovat státní, donucovací pracovny.

149–150: Osobní bezpečnost, kterou by měl každému občanu stát zajistit, znamená, že jej nic neohrožuje. Počítá se do toho tělesná bezpečnost, přičemž nemusí jít vždy jen o život, ale také o jakékoli tělesné poranění, ať už by k němu přišel občan kdekoli, a za tímto účelem musí stát vydat příslušné zákony. Ty musí odvrátit od občana nebezpečí vraždy, zranění z neopatrnosti, nemoci nebo hladovění.

303: Dosud popsané policejní zákony, tedy pravidla pro chování občanů, musí být dostatečně dána ve známost, aby se nikdo nemohl vymlouvat jejich neznalostí.

■ Otázky k textu:

1. Ověřovací

- a) Uvedte alespoň tři skupiny obyvatel, na které se osvícenský stát má zaměřit.
- b) Jaký je osvícenský názor na almužny a žebráky?

2. Faktografické

- a) Uvedte jména alespoň tří osvícenských panovníků v Evropě.
- b) Jaké byly hlavní příčiny zavádění osvícenských reforem v habsburské monarchii v druhé polovině 18. století?

3. Historické myšlení

- a) V čem se liší osvícenské a dnešní pojetí pojmu „policie“?
- b) Jak se liší Sonnenfelsův vztah k demokracii s tím, jak ji chápeme dnes?

■ Vazba na rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání:

RVP ZV: vysvětlí podstatné ekonomické, sociální, politické a kulturní změny ve vybraných zemích a u nás, které charakterizují modernizaci společnosti